

Dobriša Cesarić: Izbor iz poezije

Vjetru

Znam ja što hoćeš, popodnevni vjetre!
Ti rado bi s lica otpuhnô mi sjenu.
Al ako je ona sa njime već srasla?
Ne ide to, vjetre, u jednome trenu!

Ja sam već dugo vremena tužan.
Na križu mračnih misli sam propet.
Pusti me, vjetre! S lišćem se igraj!
Pa ipak, dragi, navrati se opet!

*propet - razapet

1. Kakvog je raspoloženja lirski subjekt (pjesnik)? Je li to trenutno, kratko stanje?
2. Vjetar bi mu htio s lica otpuhnuti _____. Tu riječ shvaćamo u prenesenom značenju, ona zapravo znači _____. Takvu stilsku figuru nazivamo _____.
3. Kakvu osobu bi mogao simbolizirati vjetar?
4. Pjesnik tjera vjetar jer želi biti sam. Što ipak pokazuju završni stihovi?
5. Koja je vrsta rime u pjesmi (označi je slovima i imenuj)?

Sakriveni bol

Netko sa svojim bolom ide
Ko sa otkritom ranom: svi neka vide.
Drugi ga čvrsto u sebi zgnječi
I ne da mu prijeći u suze i riječi.

Rad'je ga skriva i tvrdo ga zgusne
U jednu crtu na kraju usne.
Zadržće, zadržće u njoj kadikad,
Ali u riječi se ne javi nikad.
(...)

1. Pjesnik govori o dvije vrste ljudi u vezi s iznošenjem onoga što nas muči. Objasni.
2. Koja je vrsta rime?
3. Sviđa li ti se pjesma?

Na novu plovidbu

Vedri se nebo. Sunce se rađa.
Plovi iz luke jedna lađa;
Jedna što dugo stajaše u doku,
Sva izbijena, s ranama na boku.

More, ko mati, vuče je na krilo.
Ljulja je, šapće: Ništa nije bilo.

*dok - pristanište

1. Pjesnik pjeva o lađi, a zapravo misli na _____ koji je proživio neko teško razdoblje pa se oporavio te se vraća u normalan život. Cijeli je tekst u _____ značenju.

Kako nazivamo taj stilski postupak? _____

2. I samu riječ „lađa“ trebamo shvatiti u prenesenom značenju, ona ima značenje „čovjek“.

Kad je jedna riječ (ili skupina riječi) u prenesenom značenju, to nazivamo _____.

3. Pjesma je pisana... a) *vezanim stihom* b) *slobodnim stihom*.

Koja je vrsta rime (označi je slovima i imenuj)?

Koje su vrste kitica/strofa?

4.

More, ko mati, vuče je na krilo.

Kako nazivamo podcrtani stilski postupak? _____

5. U pjesmi more lađu **ljulja u krilu i šapće joj**. Tu stilsku figuru nazivamo _____

Voćka poslije kiše

Gle malu voćku poslije kiše:
Puna je kapi pa ih njiše.
I bliješti suncem obasjana,
Čudesna raskoš njenih grana.

Al nek se sunce malko skrije,
Nestane sve te čarolije.
Ona je opet kao prvo,
Obično, jadno, malo drvo.

1. Navedi neke motive iz pjesme (pojedivosti).
2. Cesarić je rekao da u ovoj pjesmi govori o tome kako sretni trenuci začas nestanu. Na koji je on to način dočarao?
Kako zovemo takvu pjesmu koja je cijela u prenesenom značenju?
3. Kakvo je raspoloženje u prvoj strofi, a kakvo u drugoj?
4. Dakle, prva je kitica po raspoloženju suprotna od druge.
Takvu stilsku figuru nazivamo _____.
5. Koja je rima u pjesmi?
6. Svi stihovi u pjesmi imaju ___ slogova i nazivamo ih _____.
7. Koji samoglasnik čini asonancu u zadnja dva stiha?
8. Prepiši jedan epitet s imenicom uz koju stoji.

Mala kavana

Mala kavana. Treperenje sunca
I stol u kutu za dvoje –
Pa ti me ljubiš, zbilja me ljubiš,
Drago, jedino moje?!

Mjesece ljubav je ù meni rasla,
Al nikom to ne htjedoh reći.
Bio sam sâm, ispijen od čežnja,
A tako blizu sreći.

Da l' mogo sam slutiti ovoga jutra,
Blijed još od probdite noći,
Da ću ti šaptati riječi,
Sanjanje u samoći?

I da ću tog jutra, što će se vječno
U riznici srca da zlati,
Naić na ruku toplu i spremnu
Da stisak mi dršćući vrati?

*mjesece – mjesecima

*riznica – prostor s dragocjenim stvarima

1. Što je to mladić napokon dočekaao? Kako se osjeća?
2. U koje doba dana se odvija susret, gdje?
3. Po temi, ova je pjesma _____.
4. Prepiši jednu vizualnu i jednu taktilnu pjesničku sliku.

Slap

Teče i teče, teče jedan slap;
Što u njem znači moja mala kap?
Gle, jedna duga u vodi se stvara,
I sja i dršće u hiljadu šara.

Taj san u slapu da bi mogo sjati,
I moja kaplja pomaže ga tkati.

1. Ako je „slap“ čovječanstvo ili jedan narod, što je onda „kap“?

Što se pita lirski subjekt? Koji odgovor daje?

2. Po temi, razmišljanju o životu, ova pjesma je _____.

3. Zadnja dva stiha su 11-erci. Što je pjesnik postigao time što je standardni pravilan oblik „mogao“ napisao „mogo“?

Kako nazivamo kršenje pravila standardnog jezika u svrhu boljeg izražavanja?

4. Koji suglasnik čini aliteraciju u predzadnjem stihu?

Jedne noći

Te noći pisah sjedeć posve mirno,
Da ne bih majci u susjednoj sobi
Škripanjem stolca u san dirno.

A kad mi koja ustrebala knjiga,
Sasvim sam tiho išao po sagu.
U svakoj kretnji bila mi je briga
Da staričicu ne probudim dragu.

I noć je tekla spokojna i nijema.
A tad se sjetih da je više nema.

1. Ukratko prepričaj pjesmu.
2. Kakvo je raspoloženje u pjesmi?
3. Koje su vrste kitica/strofa u pjesmi?
4. Koje su vrste stihova u prvoj kitici?
5. Koja je vrsta rime u drugoj, a koja u trećoj kitici?

Proljetna kiša

Proljetna kiša nije ko druge.
Proljetna kiša rastapa tuge.
Velike, svijetle, neshvatljive umu
Radosti ima u njenome šumu.

Kada rominja i šušti po lišću
Zaljubljenici - kako se stišću!
Smiju se oči, srca se mlade.
Proljetna kiša zalijeva nade.

*mlade - pomlađuju

1. S proljećem dolaze ljepši dani pa je to pjesnik prenio u raspoloženje ljudi. Objasni.
2. Kako se zove stilska figura u riječima: „šušti po lišću“? Zašto?
3. Koja je vrsta rime u pjesmi?
4. Koje su dvije vrste stiha u prvoj kitici?

Poludjela ptica

Kakvi to glasi čuju se u mraku,
Nad noćnim poljem, visoko u zraku?
Ko li to pjeva? Ah, ništa, sitnica:
Jedna u letu poludjela ptica.

Nadlijeće sebe i oblake trome,
S vjetrom se igra i pjeva o tome.
Svu svoju vjeru u krilima noseći,
Kuda to leti, što bi htjela dõseći?

Nije li vrijeme da gnijezdo vije?
Kad bude hladno, da se u njem grije.
Ko li te posla pjevati u tminu?
Sleti u nižu, u bolju sudbinu.

Ne mari za to poludjela ptica.
Pjeva o vjetru što je svu golica.
A kad je umor jednom bude srvo,
Neće za odmor nać nijedno drvo.

*srvo – shrvaó, posve umorio

1. O kakvim to ljudima pjeva Cesarić? Tko su te „pludjele ptice“?
2. Što bi znaćilo „Nije li vrijeme da gnijezdo vije?“
3. Kako shvaćaš kraj pjesme?
4. Prepiši jednu vizualnu i jednu auditivnu pjesnićku sliku.

Pukotinā ima svaki život

Pukotinā ima svaki život,
Kroz koje bližnji radoznalo zure...
(...)

1. Koju misao prenose ova dva stiha iz pjesme?
2. Riječ „pukotina“ shvaćamo u prenesenom značenju. To je _____.

Zaboravljena riječ

Iz dragih usta neka riječ,
Što godinama mirno spava
U crnoj sjeni zaborava,
Odjednom u tebi se prene
I sine sjajem uspomene.

Probudiv se u svojoj noći,
Trenutak sja ti u samoći;
No drugi časak već je zбриše,
I ne vrati se nikad više.

*prene - naglo probudi

1. Pjesma govori o tome da je dovoljna jedna _____ da nam probudi _____.
2. Kakva je bila ta uspomena, na koga?
3. Je li dugo trajala?
4. Koje su vrste strofa?

Zapis o zimi

To nije zima i tu nema zime:
U gradu osta od nje samo ime.

Ona je tamo gdje zavija vuk,
Gdje snijeg je visok i jedva se hoda.
Na silnoj ravnini gdje je svečan muk
Beskrajnih polja i zamrzlih voda.

1. Pjesnik uspoređuje zimu u _____ i zimu duboko u netaknutoj _____.
2. Gdje je „žešća“ zima? Zašto?
3. Koja je vrsta rime u prvoj kitici, a koja u drugoj?
4. Kako nazivamo prvu strofu, a kako drugu?
5. Koje su vrste prva dva stiha?
6. Prepiši tri epiteta zajedno s imenicama kojima su dodani.
7. Prepiši jednu vizualnu i jednu auditivnu pjesničku sliku.

Proljeće koje nije moje

(...)

Bez pokoja sam. Kakvom tugom

Kažnjava život svog bjeGUNCA!

Nijedna zraka nije moja

Od ovog svima danog sunca.

*pokoј - mir

1. U kakvom je raspoloženju lirski subjekt? (Opiši to stanje s nekoliko riječi.)
2. Koja je vrsta rime u pjesmi?

Mrtva luka

Znam: ima jedna mrtva luka,
I ko se u njoj nađe
Čuti će ujutro pjevanje ćuka.
I vidjet će umorne lađe.

Brodovi u njoj vječno snivaju
Kako se brodi,
Al njihova sidra mirno počivaju
U plitkoj vodi.

I tako u snovima gledaju sreću,
A plovit se boje.
Na jarbole šarene zastave meću
I – stoje.

1. O kakvim je ljudima riječ?

Krik

Čitavog dana bol mi buja,
Zamjetljiv tek u glasu tihom,
Al dođe noć, i razlije se –
I najedanput kriknem stihom.

Zavrisnuvši svoj vrisak u svijet
Da uokolo traži jeku,
Razdijelio sam svoje srce
Med braću neznanu, daleku.

I krik moj luta, luta, luta,
A kada srodno srce prene,
Da l' ono sluti da je pušten
Iz noći mučne, probdivene?

1. O čemu govori ova pjesma? (Obrati pozornost na četvrti stih.)

2. Koje pjesničke slike prevladavaju? (zaokruži)

vizualne auditivne olfaktivne gustativne taktilne

Balada iz predgrađa

...I lije na uglu petrolejska lampa
Svjetlost crvenkastožutu
Na debelo blato kraj staroga plota
I dvije, tri cigle na putu.

I uvijek ista sirotinja uđe
U njezinu svjetlost iz mraka,
I s licem na kojem su obično brige
Pređe je u par koraka.

A jedne večeri nekoga nema,
A moro bi prouć;
I lampa gori,
I gori u magli,
I već je noć.

I nema ga sutra, ni preksutra ne,
I vele da bolestan leži,
I nema ga mjesec, I nema ga dva,
I zima je već,
I sniježi...

A prolaze kao i dosada ljudi
I maj već miriše -
A njega nema, i nema, i nema,
I nema ga više...

I lije na uglu petrolejska lampa
Svjetlost crvenkastožutu
Na debelo blato kraj staroga plota
I dvije, tri cigle na putu.

1. Zašto se pjesma zove „Balada iz predgrađa“?
2. Kakvi to ljudi prolaze negdje pod pjesnikovim prozorom?
3. Uvijek u isto vrijeme. Odakle se vraćaju? Kako zarađuju?
4. Što jednog dana pjesnik uočava?
5. Što je saznao? Što se dogodilo s tim čovjekom?
6. Znači li zajednici puno smrt tog čovjeka? Kome ipak znači?
7. Koji glas stvara aliteraciju u prvom stihu?

8. Navedi neka ponavljanja kojima pjesnik postiže ritmičnost, ali dočarava i protok vremena.

9. Sviđa li ti se pjesma?

10. Što je u njoj lirsko, a što epsko?

DODATNI ZADATCI

1. Odaberi neku pjesmu i nacrtaj neki motiv po njoj.

2. Odaberi jednu pjesmu, lijepo ju pročitaj, snimi diktafonom i pošalji profesoru (osim „Pukotina ima svaki život“).

Rad jedne bivše učenice:

Povratak

Ko zna (ah, niko, niko ništa ne zna.
Krhko je znanje!)
Možda je pao trak istine u me,
A možda su sanje.
Još bi nam mogla desiti se ljubav,
Desiti - velim,
Ali ja ne znam da li da je želim,
Ili ne želim.

U moru života što vječito kipi,
Što vječito hlapi,
Stvaraju se opet, sastaju se opet
Možda iste kapi -
I kad prođe vječnost zvjezdanijem putem,
Jedna vječnost pusta,
Mogla bi se opet u poljupcu naći
Neka ista usta.

Možda ćeš se jednom uveče pojaviti
Prekrasna, u plavom,
Ne sluteći da si svoju svjetlost lila
Mojom davnom javom,
I ja, koji pišem srcem punim tebe
Ove čudne rime,
Oh, ja neću znati, čežnjo moje biti,
Niti tvoje ime!

Pa ako i duša u tom trenutku
Svoje uho napne,
Sigurnim će glasom zaglušiti razum
Sve što slutnja šapne;
Kod večernjih lampi mi ćemo se kradom
Pogledat ko stranci,
Bez imalo svijesti koliko nas vežu
Neki stari lanci.

No vrijeme se kreće, no vrijeme se kreće
Ko sunce u krugu,
I nosi nam opet ono što je bilo:
I radost, i tugu.
I sinut će oči, naći će se ruke,
A srca se dići -
I slijepi za stope bivšega života
Njima ćemo ići.

Ko zna (ah, niko, niko ništa ne zna.
Krhko je znanje!)
Možda je pao trak istine u me,
A možda su sanje.
Još bi nam mogla desiti se ljubav,
Desiti - velim,
Ali ja ne znam da li da je želim,
Ili ne želim.